

JUHÁSZ FERENC

Lepkék. Pillangók. Szitakötők. Emberiség.

Ó, gyermekkorom, kamaszkorom vad és szerelmes csatangolásai, sorsomban ihlet-mezők, létemben fájdalom-kutak, szívemen otthoni félelem-gyászból, rettegés-lázból fehér szitakalapok, mint keményített horgoláscsipke-kalapok, jajtalan fehérhabkoszorúk lázból és magányból. Szegény anyám, szegény napszámos-anyám, mosónő-anyám, kalászos tavaszi fűszál-anyám, vékony, szenvedéskopott, köhögve véres szerelem alá gyúrt anyám, mint az Idő-keresztre függőlegesen kötözött vadméh-horda belepte fehér liliomszál, te Szent Gyönyörűségem, Mama, ott ültél a kamillavirág zsongó földi tejút udvaron a disznóól előtt egy széken mosolyogva, a kint az elmúlásba nyomva, hasadban sovány kis tested magzatburkában a harmadik fiúval, Jancsikával és hasad olyan volt a szűzhártya-vékony vászonruha alatt, a háziasszonykötény fodortalan meggörbített címere alatt, mint egy gyönyörű óriás strucctojás, emu-tojás, őskori Moa-tojás, az emberiség-előtti kor futómadaráé, a gázlómadár hatalmas ős-asszonyé, de hát mit tudtál te vékonyláng munkásasszony a Föld-őskor gigászi sziklapáncél-lényeiről, az ősgyík páfránymocsár időről, a titáni sárkánymadár-bőrlepedőről, a fára-mászó gyémántszikraköteg gyíkmadárról, meg a kétméteres őscsigáról, akinek háza, mint egy középkori vár föl-nem-szentelt templomkupolája. Ültél a széken az udvaron és én néztelek. És boldog voltam, mert néztelek. És én boldog voltam, hisz néztelek, hisz tested olyan vékony volt, gyertyaláng-vékony asszony, mint a nyitott koporsó melletti gyertyalángé, mint a Húsvét-oltári gyertyalángé, mint a Nagypénteki lilára-bélelt koporsós, koponyás templom örökmécsese, mint a megvalósított áldozat, és hasad olyan volt, mint fehéren a zöld fűszálra ragadt házas csiga, mint az újszülött fehér kisbárány az áldozati hit-őskor asztalon és aprócska emlőid már készülődtek tejet szüretelni. Jaj, Mama, Mama, Mama. Aki sose láttad, de gondolatban elnézted gyerekkorom és kamaszkorom vad és szerelmes csatangolásait erdőkben, hegyekben, szőlőkben, nádasokban és réteken, búzaföldeken, vértenger puhalágy pipacstáblákon, tavaszkor, nyáron, ősszel, télen, vihardörgésben, lila éj-ökrendezésben, korcsolyázható olmos-esőben, csöndes hó-dadogásban és sikolynász fehér szemfedő-köteg égből-zuhogásban, ha sütött a nap,

ha hullt az eső, ha csámpásan, bandzsán villogott a lila hab-köpet nyári vihar, mint egy csillag-halál-fekete bivalyszarv. Hányszor feküdtem ágaskodó kamasz ágyék-gyíkkal a tavaszi zöld fűmezőben, a lehevert tajték-kalászi fűben, a zöld fű-koporsóban asszonyra-vágyakozva, nőre, szűzre, szűzvesztettre, szüzesség-szétszakított barnakóc-felhős szent barlangkapura! És fölöttem és köröttem a Lepkemennyország, a Pillangó-túlvilág, a gótikus kódex-íráshoz hasonló Szitakötőlátomás feledhetetlen, boldog, könnyű angyaltest-molekulasúlyú halandó szép szabadsága. Mert a lepkék, pillangók, mint fanyélre kötözött hímzett, festett apró selyemzászlók a középkori vas-csaták páncélruhás és páncélséve-áskacsizmás, rovarpotroh-ízelt páncélkesztyűs lovagok kezében, a döngő, dühöngő ezüstös vascata fölött a szélfújta, celofán-düh rázta tavaszi kertvirágzás színes selyempapír-csillag, gyertyafénycsöndes szirmai, bolyongtak, libegtek, lobogtak, örvénylettek és hangtalanul suhogtak fölöttem, a Lepkemennyország kavargó csodahímzés-selyemszerkezet emlősállatok, halak, ragadozóállatok, földbefúródott bársonylények, békák, levelibékák, varangyok, milliófajta énekes és gyászmadarak, hullaférges, gennyköpet sárga tüdőbaj-rigók, a páncél-lóruhájú középkor fölött libegett, kavargott, mint a lassú, eperfalevél-nagyságú hókristály pihés havazás. Gondtalanul, boldogan, vagy boldogtalanul? Mit tudom én. És a kék, sárga, piros, fekete szitakötők, törzsük elején a kettős gyöngygolyó-hólyag látó-herékkel úgy ültek, ragyogtak a fűkalászon, virág-szirnos növénykoponyán, nádlevélen, mint jégcsapok a nádtetős ház náderes-csőveinek végén a csillogó, ragyogó jégcsapok. A négy hártyszita-szárnyú ízelt és ragadozó gyémántceruzák teleírták ifjú szívemet csönddel és reménnyel.

Olyanok voltak, mint a színes angyalcsontok.

Ó, igen! Ott feküdtem a tavaszi, nyári fű-ágyban, a zöld eleven koporsóban, s a testemmel lehevert, fejemmel, hátammal, fenekemmel laposra gyötört fűszálak süllyedt törzsvonalai sárgák és fehérek voltak, mint a halcsontváz, aranyvonalak és krétavonalak kusza és teshó-párás zöldszagú, földszagú koporsóalj teknőlapálya, és meztelen, szőrtelen ágyékomon piros gyík ült ágaskodva, lihegéstelen meredéssel, olyan volt, mint a fiatal virágzó gesztenyefa összetett-szem mézes rügye, a hajtogatás-viráglelkű szíve, mézes és enyves, mint az összeragadt angyalok ágaskodó vörösbarna hagymafejbóbitája! S az állatszirmo-kavargás láthatatlan kristály-izma, gyémántköteg, üvegkéve izomrángása volt a szél, a szél, a szél! Ó, a szél, a szél, a szél!, mint hatalmas lágy celofánhajó úszott, lebegett, hömpölygött ernyősen, buborékosan a tó-táj fölött, a Lepkemennyországot, az állati szirmözön bujaságot és tisztaságot átszöve, magába keverve, az átlátszó pöfeteg-gomba szél, a termékenyítő spórákat, mint szilárddá fagyott spermalövedék

folytatás-vágyat köpködő szél. És a széldüh folyékony üvegsodrásban
 kék, zöld, piros, fekete, sárga, barna legyek sodródtak, hemperegtek,
 alig-mérhető-súlyú darazsak, a nádbuga barna sörényű miniatűr
 rovar-oroszlánok, pettyes apró szárnyas párducok, aranycsík bőrmellényű
 kis szárnyas tigrisek, meg mozaik-zsiráf gyönyörű gyönyörgyász lepkék,
 az iker birsalma szem-arcú, pihés sárga birsalma-fejszemű szent
 borzalmak és bizalmak! Szárnyas csöpp mítoszi élet-monstranciák!
 Ó, lepkék, lepkék, lepkék, pillangók: Lepidopterák! Röpködő púdervirágok!
 Ti nyaló-szívó készülékes pödörnyelvűek, amelyeket a gége alá fölcavarva
 hordtok, mint egy kis színes csigaházat, ó, ti szépséges csigaház-szakállas
 dupla-szárnyú állatszirmok, túlvilági kedveseim szent festőpaletta-
 szárnyú szerelmeim és szeretőim! Ti színes pikkelyekkel borítottak és
 némán jajgatva szépek, mint a gyerekszülés! Két összetett szárnyatok
 a látásháló-diók fölött két feketeásvány pontszemetek is van. Ha
 gyermekkoromban futva tenyérekanyar piros kapkodással megfogtalak
 titeket: szárnyatok hímpora ujjaimra és tenyerem bőrléc-örvényeiben,
 tenyérvonal hálózat-vályúiban szikrázott és senyvedt, mintha asszonyi
 púderdobozba nyúltam volna, mohó kamasz, szerelemre-izzó kölyök.
 És megkopaszodott szárnyaitok millimikron érrácsa barnán feszült, mint
 egy teniszüző húr-rácsozata, mint fehérmuszlin szemfödő, amin áttetszik
 a halott archüvelye, hajzata, arcán ellapult bajusz-szőre! Ti, tíz
 potrohszelvényűek, ti szivárványszőrösek, világmindenség-pikkelyesek,
 ti kétvaros szaporodásnak, vagy szívznemzésnek, ti dimorfizmusosak
 ti nektárt, mézet, fanedvet evők, szürcsölők, ti szárnyas gyönyörű hébérek,
 templomzászló-szárnyú csodálatos lopótökök, ti lobogó lebegők,
 miniatűr rács-szerkezetű festékcímer szárnyatokon, csápjaitok szent
 aranycsillagain ül a nem-mérhető-súlyú Világösszeg-teremtő. Akár az Isten.
 Ó, Mama, Mama, Mama: szeretted-e a lepkéket,
 akik ott keringtek, lebegtek körülöttem szőlőkapálás
 közben, krumpliszedéskor. Ott bolyongtak és lobogtak,
 mint a nyári hóesés, őszezedeti havazás, napelem-szárnyú
 púderparázs, lélegzetkönnyű kettősszárnyúak. Láttad-e
 őket, vagy csak a porhanyó földet láttad, amit kapáltál, s a
 zöld csipkerongy-levéltollazatú bor-tehenek kövér, nehéz
 borostyán-golyófürt tőgyei közt, mint az öngyújtó villám-
 páfrány szikra-kévebomlása: zöld sáskák pattogtak, suhogtak
 rózsaszín, nyitott esernyő-belsejű hártyszárnyakkal, zöld
 gyémántszilánkok, s a szőlőszemekben az erek, magok, mint
 a petróleumlámpa üvegcilindere, rézsisak-égő kupolája, a téglásan
 kivágott rézcsipkehorgolás kalapjának lángtalan kanóca, a
 petróleumba mártott és a szent folyadékkal átítatott esti láng-adás!
 Ó, Mama, Mama, Mama! Én mindig néztelek és azt hiszem

láttalak is napszámos-cseléd, kőműves-tróger-mosónó anyám:
amikor még béke volt és ott ültél könnyű, gyúrt nyári ruhában
az udvaron, a dísznóél előtti kerítés mellett a fehér széken és áldott
terhed csodálatos hasadban, mint egy szőrpihés óriás sárgadinnye, ott
ültél mosolyogva, fejedén svábosan, csigaházasan tekert kendő-konttyal,
én meg lábaid előtt ültem mezítláb, kis klottgatyában és térdeim,
mint a rózsaszín porcelán-diók, a villanyoszlop fekete, olajjal átítatott
fehér porceláncsigái. És Papa is józan volt és mosolyogva fényképezett,
mert volt egy magnezit-gejzír-robbanású állványos, három kaszáspók-
lábás fényképezőgépe. És mosolygott anyám és mosolygott apám, anyám
gyönyörű, csodavárás-hasában talán még a magzat is mosolygott mocorogva.
És néztelek a háborúban te csodaszép, naiv Szűz Mária-utánczat fiatal
asszony és néztelek nagymosáskor, vasaláskor, szilvalekvárfőzéskor,
paradicsomfőzéskor és a nagy rézüstben fortyogó, hólyagzó, pöfögve
buborékozó lila, vagy lángnyelv-belső vértollú élet-masszát, holnap-
csírat kavarni kellett óriás fakanállal. Mama, én mindig néztelek: mikor
haldokoltál és petrezselyem-rózsalevél-finom orrodon műanyag sárga
oxigén-készülék volt, mint egy domború kis üvegálarc-rácsos-tátika
oroszlánszáj-virág a népmesében. És néztelek a koporsóban: a biai katolikus
temető ravatalházában, amikor nekem megmutatni téged a hűtőszekrényből
kihoztak: feküdtél feketén, mint egy összenyomott-szárú fekete körző,
felsőajkad műfogsorod fölé húzódott, mint egy óriás szőrhullám sárga hernyó,
alsó ajkad protéziséről lehúzódott, mint a vihargyász naplemente és olyan
voltál, mint az elpusztult katonaló csontrács-vigyorgás feje a tóparton a
háborúban. Baltával faragtam fagyott timsókék combhúsát: levesnek. De
te nem ettél belőle vékony könnytelen asszony, Anyám, aki tanítónő
szeretett volna lenni: de semmi pénz a tanulásra, csak árva szegénység. Szegénység!
És mit tudtál te az Emberiségről Boldogtalan Szent Édesanyám!
Tudtad-e miért lett, mikor lett, miből lett a taréjos páncélharang-köpenyes
tojást-fogó gigászi sárkánygyíkok után, hogy majd jaj-képlet legyen Isten után.
Tudtad-e, hogy te is Emberiség vagy az Emberiségből. Én is Emberiség
vagyok az Emberiségből. Én bűnös. Te büntelen. És Emberiség
volt az a tizenöt-éves szerelmes kisfiú is, aki a tehervonatot
húzó villanymozdony elé ugrott a Herceghalmi vasúti kanyarban,
mintha egy pirosbelű körte lehull a körtefáról, az alacsony zöld
pikkelyvilágról. Mi tettük koporsóba fej-nélküli testét,
mi mostuk le kamasz-fejét János bácsival, az őshuszár-bajszú,
csontos vasmunkással a Kis-utca egyik sváb-házának udvarán:
öreg diófák zöld felhői alatt, tömött, vaskos szikragyász dáiák
mellett ülve kis sámlikon, mezítláb és János bácsi láb-nagyujjainak
körme olyan volt mint, a csámpáson szirmossá széttaposott sárga
lópata. Előttünk a gyepgyáva-földön fehérzománc lavór és kékszománc

veidling és véres volt a víz, paradicsomlé-sűrű vörös és véres volt a kezünk, a fekete szálkaszilánkos öreg vasasé, meg az én bűnös kamaszkezem, csurgott körmeinkről, gyásztalan ujjainkról a vizes vér, a vérselyem kútvíz, a bánattalan árva cselekvésben. Én a kamaszfiú fejét hajánál fogtam, mint egy titáni, lucskos könnyező vérvirág óriáspókot, szeme hol kinyílt, hol becsukódott, szemhéjai, mint bársonyból való zöldnarancs kagylók, hibátlan szája, a nyitott vérbársony-bélésű halálgödör, mint a végtelenség kelyhe, és fogsora, mint apám kis herfli-harmonikájának fehérgomb hangbillentyűzete, mint egy gyermekzongora, vagy Mozarti csembaló hangkalapács klaviatúrája, nyakcsonkjából, a véres húscsafatkoronából, mint egy hólyagosan lebegő virágmedúzából a csaláncsipesszel mérgező harangláb-szoknyafüggyvények: kilógott a kiszáradt rovarpotrohhoz hasonló szelvényeső-porcogós gége, lógtak a mozdonykerékkel a fiú-nyak roncszilánk függönyrojt vörös cérnacsengői, és porcelánkemény fülei a hanghártyáig süllyedő csigaház-tekervényben alvadt vér vörös dugóval teltek, mint a telihold sárga szikla és porsivatag világmagánya és virágmagánya. És véres volt kezünk, könnyökig véres csuklós karunk, és szemgolyónk fehérje, a látótojás vérekes, vérhajszálhálóval gömbköpenyes és könnytelen, mint a háborúban! És nézett a rózsabokor aljáról a fekete macska zölderes-arany szemekkel. Aztán a fejnélküli testet fölöltöztettük, koporsóba tettük a vasárnapi szobaasztalra, a gyermekláncfű-fejet a vállsontok közé helyeztük, s szagos virágkoszorúval fontuk be a roncs-iszony pirhána-sebgyűrűt. És néztük a halottat halál-egyszerű bámulattal. A koporsót én is vittem vállamon a temetőbe! Ó, te szegény, meggyötört, megalázott, árva, szerelmes, rovarközöny-gyász Emberiség! Minek is lettél? Miért is lettél, miféle teremtés-akarát kérte, hogy legyél? Hogy legyél a Paleozoikum, a Mezozoikum, a Kainozoikum után, a Kambrium, Ordovicium, Szilur, Devon, Karbon, Perm, Triász, Jura, Kréta után a Kaledóniai, Variszkuszi, Alpi hegyképződés után, az őszázkák, kagylólegyezők, csigák, páncélos halak, tengeri sünök, ősharaszok, ősszitakötők, őspáfrányok, pikkelyfák, pecsétfák, kőszikla-levéltaraj-állatkaktuszok, ősmadarak, világtonna-Dinoszauruszok, sárkánymadarak, páfrányfenyők, őskagylók, állat-liliomok, párosujjú patások, ősllovak, őszarvasok, repülő őshüllők, Mastodonok, ősrinocéroszok, őstatuk: Glyptodonok, Mammutok után. Miféle lét-teremtő akarát, Isten-tudat, vagy Isten-nélküli önteremtő gyászgazdag anyag-hódolat akarta, hogy ember legyen. Aztán az emberből Emberiség, jóságból kevesebb, bűnből több a Mindenség Térgömb

[Időben.

Ó, lepkék, pillangók, szitakötők! Akik már voltatok az ember előtt, az Emberiség-nélküli korokban. Ti színes, árvácska-halálfejes, könnyű, hosszú, csápvillás-fejű mosolyvirág-szép púderpikkely-zászlók, a csápvégeken a halló-hagymával, szaglókönnyecseppekkel! És ti gyémántbunkós színes zománc-esernyőnyakak, négyszárnyú ragadozó fényceruzák: pirosak, feketék, zöldek, tojánhéj-

fehérek!: mit tudtok ti a világról és mit tudtatok ti a világról, a Földről, a nem egészen golyó alakú, de kicsikét inkább tömzsi körte-formájú égitestről, amelynek tömege 5.976. 10 24 kg. 5978 millió tonna. Amin csodaláng vízsörényű tengerek, óceánok. Lobogva és zizegéssel sziszegve légi tántorgók, dupla-szem cilinderes kristálykések, nemző-gyönyörűek és lángcsóvaként gyilkolók, csoda-meteoritok, szárnyas földi csillagok! Gombostűfejnyi agyatok mit tudott és mit tud az életről és a halálról, a 4,5 milliárd éve képződött Földről, amelyen lángoló erdőként ragyogás-csipkeként tántorogtok, gomolyogtok, amíg pernyeronggyá elégték, de előbb petegyöngyöket okádtok potrohfar-ivarszerveitek szalmaszálként kidülledt végzetes szent tojáscsövéből. És te, sovány-asszonymáglya, korán-árva, kétszer-árva anyám, aki már elkorhadtál a biai katolikus temetőben, s aprócska csontjaid és asszony-szép, emberszép koponyád beleolvadt a fehér és piros svábkeresztes, ecetfás és nyárfás halotti talajba, tudtad-e, hogy miféle gyötrelmes gömbön élsz, mikor még éltél. Hogy mi volt előtted és előtted-előtt 11 milliárd éve és mi történt itt a Földön mielőtt megszülettél. Ó, Mama! Te csak azt tudtad mi a szegénység, az árván elfogyasztott elnyomás, a tüdőbaj, a részegség a férjben, a szülés-sikoly és a temetés-gyalázat, a háború és a szív-vacogtató rettegés, a napszám, a halálfélelem és a véres szülőágy, amikor a bába nagypocakú vékony testedből kihúzott s én ott lógtam szőrösen, apró lábamnál fogva véresen, orrlíkaimban a magzat-takonnyal, mint egy újszülött lepke, mint egy sárga szövevény-tüskés, rózsatönk lábú hullám-hernyóból a pillangó meteorparázs élet-bizalma. Nem tudtad Mama, hogy mennyi vér, iszonyat, üvöltő és zenés hódítás, birodalmak könny-tócsává olvadása, népirtás, keresztre feszítés, inkvizíció, kereszt-háború, gyermek-keresztesek vasas és meztláb-vonulása és döggé-pusztulás, nomád és civilizációs üldözés, fenyegetés, népirtás, éhség-földrészek emberganéjja rothadása, szarszagú és húgyszagú középkor, újkori gyilkosság-szélmalom, vízimalom-víz-zuhogása bánat, egyházi bűn, fenséges fürtelem, terror, járvány, éhség-gyomorpokol volt ez a hozzádig-érő Emberiség-történelem. És csak öreg fiad kérdezheti már az évmilliók óta materiális időt: miért volt mind ez, miért lett az ember, miért lett az emberből Emberiség? Minek a gyász, és minek a pompa, minek a láz, és minek a művészet, és minek a verset nemző ihlet-örök munka, minek a kezdet és minek a vég? Amíg föl nem robban szíve, mint Hirosima fölött az atombomba!